

DIMENSIUNILE PERSONALITĂȚII ACAD. SILVIU BEREJAN

Dr. hab., prof.univ. Gheorghe POPA

În zilele când lumea intelectuală (și nu numai intelectuală!) românească (și nu numai românească!) evocă personalitatea regretatului acad. Silviu Berejan, de la nașterea căruia s-au împlinit 85 de ani, Universitatea bălțeană parcă ar avea motive să fie cu sufletul împăcat. Distinsul savant a deținut titlul didactico-științific de *profesor de Bălți*. Instituția a organizat două Conferințe naționale (și publicarea ulterioară a materialelor) cu prilejul vârstei de 75 și 80 de ani ai reabilului om de știință. A editat lucrarea „Academicianul Silviu Berejan. Biobibliografie” (285 p.). A participat, în calitate de co-organizator, la două manifestări științifice consacrate ilustrului academician. În subsidiar, am mai putea adăuga că universitarii bălțeni au scris peste 25 de materiale ce au reflectat în exclusivitate viața și activitatea reputatului academician. Și totuși...

Vorba e că în cazul dat avem de a face cu o personalitate ieșită din comun, ale cărei dimensiuni urmează a fi pe îndelete și în profunzime identificate, evaluate și valorificate. Consemnările de mai jos confirmă cu prisosință această afirmație.

- *Eugeniu Coșeriu*: „Meritele dlui Berejan în domeniul lingvisticii sunt incontestabile și unanim recunoscute în știința națională și internațională. Dl Berejan este astăzi savantul cel mai de seamă din Republica Moldova în acest domeniu, și, anume, atât în ce privește lingvistica generală (mai ales semantica), cât și în ce privește lingvistica românească, atât sincronică, cât și diacronică”. Deși nu deținem în totalitate informația, dar avem ferma certitudine că niciun lingvist (și nu numai din Republica Moldova) – ca cercetător al limbajului – nu s-a învrednicit de o asemenea înaltă apreciere din partea celui sub steaua căruia se va dezvolta știința limbajului în secolul al XXI-lea.

- *Ion Ețcu*: „*Revoluția limbii* din 1989, care s-a încheiat cu adoptarea legilor cu privire la statutul limbii române la est de Prut și revenirea la grafia latină, a fost pregătită, pe parcursul a mai bine de patru decenii, de scriitori, de intelectuali, dar fundamentarea teoretică le-a revenit, evident, lingviștilor, S. Berejan impunându-se și de această dată ca una dintre figurile proeminente”. Pentru a se pătrunde de acest adevăr, l-aș îndemna pe curiosul cititor să

Silviu BEREJAN
(30.07.1927-10.11.2007)

ia în calcul și faptul că, după știința noastră, S. Berejan a fost nu numai „un model de rectitudine și de etică științifică” (E. Coșeriu) în chestiunea limbii naționale sau cel mai productiv savant în această perioadă (peste șaptezeci de intervenții – articole, interviuri, emisiuni radiofonice și televizate, mese rotunde etc.), dar și cercetătorul cel mai „generos” în furnizarea celor mai ponderate și convingătoare argumente. Astfel, pornind de la conceptele coșeriene de unitate a limbii, limbă istorică, limbă comună, limbă funcțională, limbă exemplară, S. Berejan ajunge la concluzia fermă că unitatea limbii române se prezintă, după cum e și firesc, ca o unitate în diversitate, reținându-se însă mențiunea că „diferențele dialectale din limbile istorice nu afectează unitatea funcțională a limbii poporului care o vorbește, mai cu seamă când pe baza varietăților locale (dialectale) ale aceleiași limbi comune s-a constituit o limbă de cultură – una singură, care a fost consacrată printr-un corpus de scrieri de mare valoare, anume în această calitate a sa de limbă exemplară.” [11, p. 15]

- *Onufrie Vințeler*: „Niciun alt lingvist până la el (S. Berejan – *n.n.*) nu s-a implicat atât de profund și cu atâta competență în cercetarea acestei categorii semantice (a sinonimiei – *n.n.*). Rezultatele cercetării sale, în acest domeniu, ca de altfel și în alte domenii, prevalează nu numai în lingvistica românească, ci și în lingvistica altor țări.” E regretabil doar faptul că monografia despre sinonimie, care a apărut în limba rusă și grație căreia „autorul ei a devenit cel mai competent specialist în sinonimie, recunoscut ca atare de către lingviștii europeni și nu numai”, nu a fost tradusă și în alte limbi, inclusiv în română.

• *Stelian Dumistrăcel*: „Contribuțiile D-Sale, originale și provocatoare de emulație epistemologică, în domeniul teoriei limbii, al gramaticii, al lexicologiei, lexicografiei și limbii literare, privitoare la câmpurile semantice, echivalența semantică a unităților lexicale, la sinonimie, referitoare la infinitiv (din punct de vedere morfologic și sintactic), la terminologia tehnico-științifică și având ca obiectiv major și cultivarea limbii, sunt unanim apreciate și puse în lucrare de specialiști.” Meditând asupra priorităților științifice enumerate, care ne permit lesne să deducem că S. Berejan s-a impus ca un redutabil savant, *volens-nolens* ne gândim și la atuurile care i-au asigurat o atare ascensiune: capacitățile native, munca de zi cu zi, rara facultate de a diseca fenomenele și de a sintetiza rezultatele acestei disecări, competența de a decanta punctele de vedere tradiționale sau moderne, evitarea tentației de a merge pe căi bătătorite și, nu în ultima instanță, temeritatea de a nu se lăsa influențat „din stânga sau din dreapta, de deasupra sau dedesubt”.

• *Nicolae Mățaș*: „Toată viața s-a temut să nu-i ceară diavolul să-și vândă și sufletul pentru cei treizeci de arginți. Și a rezistat: cu verticalitate de om, mai întâi, și cu demnitate de om de știință, în al doilea rând”. În acest context, cititorii ar mai trebui să știe suplimentar că, în genere, savantul S. Berejan era omul care manifesta indiferență față de calomniile și suspiciunile, ierta pe cei ingrați sau pe cei recalitranti la adevărul științific, pentru că „să se ia la harță meschină cu oamenii neștiutori, rău intenționați sau, pur și simplu, necinstiți în acțiuni nu are niciun rost”.

• *Alexandru Bantos*: „[S. Berejan] este animatorul și protagonistul a numeroase sesiuni, conferințe, simpozioane etc. republicane și internaționale, ce abordau, sub diferite aspecte, unitatea culturală și istorică moldo-română și care urmau să aducă schimbarea în mentalitatea basarabenilor, inclusiv în rândul celor din vârful piramidei sociale.” Cei neavizați ar trebui să știe că, grație acestor manifestări științifice (organizate nemijlocit de S. Berejan încă din perioada ex-URSS-ului), a devenit tot mai cunoscut în rândurile intelectualilor din afara țării atât conceptul de „unitate culturală și istorică moldo-română”, cât și potențialul științific al lingviștilor basarabeni.

• *Anatol Ciobanu*: „Erudiția excepțională, bunătatea sufletească, omenia, caracterul incoruptibil, transparența, intransigența față de pirateria inte-

lectuală manifestată prin plagiat ș.a., față de tot ce e urât, necinstit, ignorant și repulsiv, Silviu Berejan este un adversar declarat al platitudinii în gândire și în expresie, al non-valorii, în general”. Deși această dimensiune – cea deontologică – a fost remarcată de mai mulți specialiști, ne vom permite să ilustrăm calitatea respectivă prin invocarea unui exemplu concret. Într-o discuție virulentă cu un funcționar din cadrul Consiliului Național pentru Acreditare și Atestare care încerca să-și justifice disperat poziția prin referire la Regulamentele în vigoare, academicianul i-a tăiat-o brusc: „Pe mine nu mă interesează articolele neghioabe din Regulamentele la care dumneata faci referință. În plus, eu nu sunt omul care greblez doctoranzi, deși aș putea să fac uz de acest privilegiu”. Da, într-adevăr, S. Berejan a avut o „greblă”, a cărei dinți de aur nu au fost la cheremul oricui. Dacă și punea academicianul această „greblă” în slujba cuiva, o făcea doar în situația când găsea rezonabil acest lucru. Păcat că, după plecarea acad. S. Berejan la cele veșnice, această unealtă își caută insistent un vrednic stăpân.

• *Grigore Vieru*: „Primiți, vă rog, floarea inimii tuturor intelectualilor noștri, Maestre!” Și de această dată, un alt Maestru – Gr. Vieru – ne salvează de un eventual verdict al judecății de-apoi: or, de cele mai multe ori, ne place să fim laudați, dar să nu lăudăm, așteptăm să ne fie evidențiate virtuțile, dar întârziem să apreciem meritele celor din preajmă.

... A plecat în altă lume, considerându-se fericit, probabil, deoarece, spre deosebire de alții, prof. S. Berejan și-a pierdut doar anii, nu însă și pe sine însuși: „<...> nu regret totuși viața trăită, căci, la urma urmei, am studiat și mi-am apărât, cât și cum am putut, limba neamului. Și asta vreau s-o afirm acum, înspre apusul vieții, deschis: am iubit *dintotdeauna* limba și neamul și anume aceste sentimente mi-au insuflat energie și putere de rezistență”.

Am evidențiat în mod special acest *dintotdeauna*, întrucât avem ferma certitudine că acad. S. Berejan se simte și se va simți fericit și în lumea celor drepti (or atașamentul declarat aproape testamentar față de limbă și neam pe care „le va iubi și în continuare cu aceeași intensitate și le va apăra cu aceeași perseverență” este o dovadă în acest sens), după cum nici aici, pe Pământ, n-a pregetat de a ne face și pe noi fericiți pentru totdeauna (oare faptul că o Familie, o Academie, un Neam, o Limbă au rămas nu numai îndoliate, dar și mai sărace, nu e o dovadă în acest sens?).